

Парламент

Депутатла ярмаркаланы ишлерин тап халгъа келтирирге ксодиле

Республиканы законла чыгарыу органы президентимуну КЪМР-ни Парламентини Председатели Чеченовны Ануары Багъаевыга ксуд да бардырышын кесиле жыйылында депутатла кеп магъаналы волрослагъа кырагъандыла. Бек алгъа «Ярмаркаланы ишлерин кырауу юсюнден» республиканы законпроекти ксодиле. Аны хазырлауны комитетини председателини заместители Юрий Кокошов ангълатканыча, аны бла бу жумушну тамамлап бошарга мурат этилди. Проектте ярмаркала улутулукларына, специализацияларына, сатуу огънарына кере бир бидеи аныгълалдыла. Дагъыда анда аны кырауына, ярмаркаланы бардырыуу сылтаула, заявкаланы берюню жорукълары, керекли документлери да тизмеси тохташаралдыла.

Ярмарканы кырауу кюн керек болган жорукълары араларында белгиларыла да бардыла: сатуу жерле бла жалгъыу, отдан сакълануу маддирларны этюу, жаматуу, ксидеи, санитар-гигиеникалогия маддирларны сакълуу, сатуу жерлени техника болумларына сакъ болуу, Республиканы законну 2010 жылда 1-чи майда толтуруу башларга белгилениди.

Кырауула, ЖКХ эмда отлук-энергетика жаны бла комитетини председатели Валерий Гриневич «Къабарты-Малкъар Республикада 2002-2010 жылда жашуу журтла-коммунальнаны ишлерини жаныгъа кырауу» целевой программасына торленуле кийирюню юсюнден законпроект бла шагъырей этгенди. Торленуленни программада белгилениген ишлени тизмесине кийирге белгилениди.

Комитетле, тийишчи ведомстволар да бу башанда айтылган законпроектле тынгылы кырап, жангъыдан жарашдыргъандан сора ала

Пресс-конференция

Окьюу китапланы - шендьюго излемлени даражасына

КЪМР-ни билим берю эм илму министри Сафарби Шхагазов пресс-конференция бардырышын, отдан жашууда тамамланган ишлерин юсюнден айтында эм 2010 жылда бардырылык ишлени белгилениди.

Министрий оюмуна кере, «Билим берю» миллет проект бу сфераны аны айтылгъа сибелген этгенди. Аны айтылгъан Россейни Президентини Дмитрий Медведевини «Бизни жангы школубуз» деген башламчылыгы барды. Аны берге жангы окьюу мадрала кийирилди, факультетлик болушлукъ этилди, школукланы эм студентлени саулуклары сакъланырача техноло-

Эл мюок

Урлукъ себиге хар зат да хазырды

КЪМР-ни Эл мюок эм аш-азыкъ министрствосуну пресс-службасы билдиргенге кере, Къабарты-Малкъар Республика жаз басы урлукъ себиге ишге хазырды. Ол а быыйл 185 миң гектарда бардырылыкты. Аны юсюнден министрстволар тюне болган правительствоу кенгеште айтылгъанды.

Бу юнюнде сабанлагъа жер-жерли семиртигиле берю башлангъанды. Эл мюок техниканы жаз басы сабан ишлеге хазырлыгы 90 процентди, дегенди бу ведомствонун министрини заместители Валерий Дюхов. Ол дагыда озюклек себиген сабанланы шендьюго халларына ашы багы бичгенди, республикагъа керекли 34 миң тонна минерал семиртигиле 16,5 тоннасы болгъаны, битен мюкле урлукъла бла жалгъатылгъанларын белгилениди.

«Туз этки зонада урлукъ себиге керекли башлангъыгы себиге ачык беконгитини кыларда, аны семиртигиле бла жалгъыргъа жетиштикчи», - дегенди Дюхов. Росселимюокбаны бизни республикада филиалыны таматасы Мухамед Тлеухов жаз басы сабан ишлени бардырырача кредитле берир-

Парламентини сессиясыны созююне берилдикле, Президентимуну членлери федеральнаны законпроектлени бир кырауулары юсюнде да оюмларын билдиргенди. Кемеро областан коллегаларыны Кырауу Думаны Председателини «Тюпюнге техника регламент» деген федеральнаны законна торленуле кийирип, тютон издилеппадан насаваны кетериге керекди деп, аллай обраценияларны кыабын кргенди.

Жаш тюно палатаны председатели Аслан Шипшев 2010 жылда жаз басы сессияда тамамлангъык баш ишлерини оглопо планы бла шагъырей этгенди. Августта дери жаш парламентини жаш тюно предпринимательствону проблемаларына атап бир неча конференция, семинар «Тягекер стоп» бардырырача мурат этилди. Ол санда Улуу Хорламгагъа аталган магъаналы ишле бардырырача да белгилениди. Президентимуну членлери ала-ны жаш коллегалары салынган борманы тотуралгъандыла ий-нангъанларын билдиргенди, алгъа болушурга да айткъандыла.

Президимуну жыйылыуунда Наркотиклеге контроль этген федеральнаны службаны КЪМР-де «Управлениканы ишлеге бир кырауу адамын КЪМР-ни Парламентини Сейлине грамотасы бла сауларга оюу этилгенди: Управленинны таматасыны орунбасарлары Шибзуков Хасан Хажисулванович, Солдован Николай Гондывичович. Управленинны таматасыны болушукъчу Насталаны Мухамметини жаша Иссаня.

Жыйылыуда башка волпросла да озюлгенди.

Татьяна БОРОВИНСКАЯ, КЪМР-ни Парламентини пресс-службасы.

КЕНГЕШ

Къабарты-Малкъарда ЖКХ-ны тарифлери тохташдырылган чекден озмайдыла

Къабарты-Малкъарны Президентини Арсен Каноков вице-премьер Дмитрий Козакны Online-конференцияны кыышкъанды. Анда саз жашуу журт-коммунальнаны молкде тарифлени тап халгъа келтирюню юсюнден баргъанды.

Аны алгъында уа республиканы башчысы КЪМР-ни Правительствоуну Президентимуну заместители Уналаны Казим, республиканы промышленность, отлук-энергетика комплекс эмда жашуу журт-коммунальнаны мюок министри Адию Абрегоров, КЪМР-ни Тарифле жаны бла кырауу комитетини башчысы Жираслан Вологоров, Нальчик шахар округу администрациясыны башчысы За-

Арсен Канокков вице-премьер Дмитрий Козакны Online-конференцияны кыышкъанды.

Online-конференцияны барган кезимеу.

лимгерти Хагасов бла тарифле бла байламлы халны созгенди. Арсен Каноков Къабарты-Малкъарда халгъагъа этилген жумушланы багълалары федеральнаны ара тохташдырган этемеллени чеклеринден чыкмагъанларын белгилениди. Ол КЪМР-ни Правительствоуну Председателини заместителини тарифлени кыаты контрольла тутарга, коммунальнаны жумушла кюн халыны кеторюлюю 25 процентге жетмезча этерге буоргъанды. Жираслан Хагасови ЖКХ кюн тюлеуле республикада 2010 жылда 1-чи январьдан башлап 2009 жылда болган 11,9 процентден кеторюлмегенди, деп кшошкъанды.

Тарифлени дайым да кез тутурда тутарга, аланы 25 процентден кеге кеторюрге эркин этмезге керек болгъаны юсюнден конференцияда Дмитрий Козак да айтылгъа. Ол регионланы бир кырауунда тарифлени ёсюулеры бла байламлы халны хулиганлыкъ этиуге санагъанды. РФ-ни субъектлерини башчыларыннан, терк окуна тинтиле бардырып, бир ыйкыны ичинде аланы тошорторлерин излегенди. Аны бла бирге вице-премьер, шендьюго болууда башчылык этген компанияла да терс болгъанлары айтып, ала ЖКХ-ны жумушлары кюн халыны асламысында законсуз кеторюлгелерин чертгенди.

«Федеральнаны арагъа тошген шарла тинтигенди, башчылык этген компанияла, закону бузуп, гражданды жыйылыуларын бардырып, халгъа этилген жумушла кюн багълалы эсерлер аларына кеторюлгелерин ачыкъланганды», - дегенди ол.

Дмитрий Козак, жашуу журт-коммунальнаны жумушла кюн багълалы ёсдорюню политика магъанасы болгъанын чертип, марны ахырына дери башчылык этген компанияла тарифле эмда инвестицияла бла байламлы ишлерини мындан ары кыалай бла тутар этериклерин амалларын табарга буоргъанды.

Къыралда - дунияда къыралда - дунияда

Махтау, саугъала, бырман до... РФ-ни Президентини Дмитрий Медведевини бисни спортчуларыбызны Ванкуверде (Канада) кыш Олимпиадада оюнда алтын, кюмош эм доммакъ майдалла кытханлары бла тюешгенди эм аланы къыралны орденлери бла сауларгъанды.

Биз спортчуларыбызны халкыла аралы эришюлеге хазырлаула тийишчилден да кеп ача берип тургъызы ала халкыла аралы политикада магъаналары улуу болгъанлары кюн. Спорт министрствосуну Олимпиада оюналы комитети эм аланы оючулары уа аны ангълмагъандыла. Биз аланы ишлерин тинтирикчи, аны итгорланы кере оюнда да этерикчи. Спортха, оюналагъа да башчылагъа аладан ич ангълалулары болган адамаланы саллыкчы», - дегенди къырал башчы.

Он келишим Алгъаракъалда РФ-ни Правительствоуну башчысы Владимир Путин къырал жумуш бла ийитиге баргъан эди. Анда эки жанлы 10 келишим кыабыл этилгенди, ол санда «Су-

бъектлерини башчыларыннан, терк окуна тинтиле бардырып, бир ыйкыны ичинде аланы тошорторлерин излегенди. Аны бла бирге вице-премьер, шендьюго болууда башчылык этген компанияла да терс болгъанлары айтып, ала ЖКХ-ны жумушлары кюн халыны асламысында законсуз кеторюлгелерин чертгенди.

«Федеральнаны арагъа тошген шарла тинтигенди, башчылык этген компанияла, закону бузуп, гражданды жыйылыуларын бардырып, халгъа этилген жумушла кюн багълалы эсерлер аларына кеторюлгелерин ачыкъланганды», - дегенди ол.

Дмитрий Козак, жашуу журт-коммунальнаны жумушла кюн багълалы ёсдорюню политика магъанасы болгъанын чертип, марны ахырына дери башчылык этген компанияла тарифле эмда инвестицияла бла байламлы ишлерини мындан ары кыалай бла тутар этериклерин амалларын табарга буоргъанды.

РФ-ни регионланы айныууну мин-

Д. Козак ЖКХ-да тарифлени бла аны жумушларын хазырлаууну мадраларын тохташдырырача эркинлик жер-жерли самоуправленинаны органиларындал алып Федерацияны субъектлерини бериге белгиленингени айткъанды. «Жуукъ заманда жашуу журтланы кодексине гиче тюзети кийиргиле керек болушукъу, биз Къырал Думадан ол полномочиаланы РФ-ни субъектине берилерин, коммунальнаны жумушланы хазырлаууну мадралары да бирге тең бла кетера этилерин тилерикчи», - дегенди ол.

Коммунальнаны молкде тарифлери бла байламлы проблемаларга аталган кенгешлени Дмитрий Козак ыйкык сайын бардырылгъанды.

Джамия ХАГАРОВА, КЪМР-ни Президентини бла Правительствоуну пресс-службасы. Суратланы Р.МАНИЕВ алганды.

рына салган борчланы ача алмай толтурмагъанлары ачыкъланса, ала жашауларыны кеп жылларын тутмакыла ётдорюлюди.

Юч миллионсомлукъ улутха Сыктывкарда предпринимательни сюдге тошген иштин жанканы кюн следователь 3 миллион сом бериги, дегенди. Сюдюкден кытулур кюн, ол анга угъай дегендеги эм 1,5 миллион сомуну следователь бере тургъанлыкъ экин да туткъанды. Къалгъан 1,5 миллион сомуну предприниматель иш толгъабыса берлик эди.

Майдолланы комплектини къытхандыла Ванкуверде пареоимпиада оюнда лагъанлыа кыйын трассалда 20 километрге учууда эришгенди. Анда россиялы спортчула, биринчи, экинчи эм кюнчюне жерлени алып, алтын, кюмош эм доммакъ майдалла кюлуу болгъандыла.

Басмагъа хучиналаны Ануар хазырлагъанды.

Жангъылыкъла

Белгилеу Байрамга жоралар

28-чи марта Къабарты-Малкъарда Малкъар халкыны жангъырууну кюн кенг халда белгиленирди. Анга жораланы 26-чи марта 17 сагъатда Нальчикде музыкалы театрда республиканы жамауатыны кытышшуу бла уллу жыйылуу болушукъу. Дагъыда бир неча битурсовей эм республикалы спорт эришюле да бардырылгъанды. Ол санда 24-юн 29-чу мартада Нальчикде Спортну доредренде боксанд битурсовей турнир болушукъу. 27-чи - 29-чу марта Тярнуауда «Геолог» спорт комплексде аур атлетикадан битурсовей эришюле бардырылгъанды. Тереде болуучуна, Черек районда уа жол болмаган жерледе автопробег кыраллыкъды.

25-чи марта уа Нальчикде суратлау искусстволаны музейинде КЪМР-ни Улуджиклерини созюуну членлериини суратларыны крмочо ачылдыкты. 28-чи мартада политика репрессиялагъа тошгени мемориалында «Жангъура. Жашау андан ары барды...» деген экспозиция ишлеп башларыкыды. КЪМР-ни миллет музейинде «Биз ийинип сакълангъанды, жангъыруу байрам болушукъу» эмда Мечиланы Казим атлы жаш тюно библиотекеда «Тууган журтуму азы болушукъу» деген китап-суратлау крмочола да бу темагъа жаралангандыла.

Малкъар улуджиклени суратларыны крмочолери, литература-музыка ингиле, китап-сурат крмочо, спорт эришюле, театр оюна эм башка кыуанчы ишле республиканы битеу районларында да болушукъу.

КЪМР-ни Культура министрствосуну пресс-службасы.

Акция Хорлам эстафетаны атламлары

19-чу марта Хорламны эстафетасы Къабарты-Малкъаргъа жетерди. Ол Чеченлик федеральнаны службасыны эм «Единая Россия» политика партианы башламчылыкы бла кыралгъанды.

Акцияны чеклеринде ол кюн Дубки жангъыдан Нальчикте кирген жерде Хорламны стеланы кытында 14 сагъатда эстафетаны кыуанчы халда ачылуу болушукъу. Митинге Улуу Ата журт урушун ветеранлары, Парламентини депутатлары, окуучуула, кюн структураланы келечилери эм башкала кытышырыкыдыла.

16 сагъатда Абхазия майданда Ставрополь шахардан «Кавказны чечки» деген ансамбль концерт крмочорюди. 20-чы марта уа Терс-Къолда толуркъадан толтурулган гиле эстафета энди бардырылгъан республикага - Ингушетияны келечилерине - берилдик. Андан сора ол Чеченде бла Север Осетия-Аланияда болушукъу.

Мадина ШУРДУМОВА.

Конкурс Бизнесе сейрлерини къозгъай

КЪМР-ни Жаш тюно правительствосу Экономиканы айныуу эм сатуу-алуу министрствосуну баш бирге «Бизнес - жангъылыкъ» деген илму-техника эм инновация проеклени республиканы ярмарка-конкурсуну заявкала алып башлагъаныны юсюнден билдиреди. Конкурс жаш адамалы предпринимательствоя сейрлерини къозгъар эм бек иш бизнес-проектлени жашууда бардырып мурат бла кыралгъанды.

Анда хорлангъанга «2007-2011 жылда гиче эм орталыкъ бизнесе тутушукъу этиу» деген республиканы программаны чеклеринде проеклени жашууда бардырырача грантла берилдикле. Конкурсха жыл санлары 30-гъа жетмеген студентле бла бийик эм орта профессионал окуу ююны бошангъанла кытышыргъа эркинди. Ала проеклени торлю-торлю номинациялада крмочторге болушукъула.

Конкурс юсюнден толу информацияла КЪМР-ни правительствосуну www.molodpravbr.ru Интернет сайтында табарга болушукъу.

КЪМР-ни Жаш тюно правительствосуну пресс-службасы.

Жызылуу Багълалы окуучула!

Сиз «Заманга» Жазылыуу 25-чи мартагъа дери жарашдыралсагъыз, ана тилибизде чыкълан газетини биринчи апрельден алып башларыкысыз.

Жазылыуу багълалы 3 айга - 178 сомду. Бизни индексибиз - 51532

Къоркъа билмеген лётчик-истребитель
2 бет

Мудах жореклеге жарыкылыкъ сала
3 бет

Малкъарны суйген Зулфия
3 бет

«Командагъа бир торлю кёлкъалдым жокъду»
4 бет

Окьюу китапланы-шэндюجو излемлени даражасына

Акыры. Апыл 1-чи бетдеди.

Школлада окыуланганы саны токсан беш миңгиди. Апаса онбир миңг устас билим бердери.

Министр пресс-конференцияда ан тилден бла литературадан окую киталпагы ани эс бурганды. Аланы шэндюجو излемге кере торлендирдирге республикалы бюджеттен токсан атыл миллион сом берилгенди. Сэнау бардырылган школада «арфиметик» бла «табийгатын дуннеси» деген предметле ана тилде окую туралды. «Тамата классыда уа ана тилде киталпа болупкумуна?» - деп сорганды журналист. «Б соргунда жууалы жашуу кес берилди. Сэнау кыпалы барлыгын бир кейриски» - дегенди министр.

Ызы бла Сафарби Шагапосев сакат сабийге деп дистанционный окуюу арала ачылганын билдиргенди. Биринчи класска эл арал кыпалы, анда эли ок сабий биш алыпкыдыла. Журналист: «Саката бла иштерге специалистле бармыдыла?» - деп сорганды. Министр аланы жетишмегенлирин ачык айтканды. Сакатталы окуюуга федералдык ара уллу эс бурды, бу ишге деп аны бюджеттен бизи инфраструктурага отуз сегиз миллион сом берилгенди.

Министр С. Шагапосев ЕЭГ бытырк кыпалы озганын айтылды: школну бошоган 8055 сабийден 52-си аттестатсыз кыпалгандыла. Аны бла бирге Россияны бек чочло, алтары айтылган окуюу юйлериине кирген сабийлиени саны эс тойлуду:

ооган жылда апа 187 болгандыла. Белгилисича, Кыябарты-Малкыяр билим беруу системаны модернизация этен проектке кыпалды. Анга кыпашырга эркинлик жалаанда битеуерсени конкурска хорлагына алгандыла. Буга сагында федералдык бюджеттен ачагыш школланы шэндюжо излемге кере торлендиргичи оюн, уллу иш бардырылады. Бу проектке киргинчи бизи республикада окуюуланганы жалаанда жарын процент мардалагы кере келмишген болумдада окуй эдиле. Энди уа жетиши проценти!

Журналистге усталагыш иш хакыны тэлеуде жангы системалга келгени анга ыразы болмагына келди, аны салтууа неведи, деп соргандыла. Министр ыразы болмагандыла

юч писмо алганын айтканды. «Кертиси бла да, жангы системага кере, классда немча сабий бар эсе да, анга кере телеведи устастагыш иш хак. Ана тилден, информатикадан кыпалды. Анга кыпашырга эркинлик жалаанда битеуерсени конкурска хорлагына алгандыла. Буга сагында федералдык бюджеттен ачагыш школланы шэндюжо излемге кере торлендиргичи оюн, уллу иш бардырылады. Бу проектке киргинчи бизи республикада окуюуланганы жалаанда жарын процент мардалагы кере келмишген болумдада окуй эдиле. Энди уа жетиши проценти!

Журналистге усталагыш иш хакыны тэлеуде жангы системалга келгени анга ыразы болмагына келди, аны салтууа неведи, деп соргандыла. Министр ыразы болмагандыла

БАЙСЫЛАНЫ Марзип.

ТЕРЕК БАХЧАЧЫЛЫКЪ

Сурамны толужалатырча

Терек бахчачылыкъ – экономика жаны бла фойдалы эм социальный магтанса болган, инвестицияны хайрылыклары кетюрууга эм халкын иш бла жалчытууга себилек этген бляомдун. Буга сагында Россияде жемилеге рынокда сурам толужалчылмагды.

КыМР-ни Эл молк эм ашазык министрствосуун жерчилик эм урукдучулугуна бляомчону таматасы Тахир Пшыхаев айтканга кере, ашазык институтуна рекомандацияны Кыябарты-Малкыяр табиыгына тиийишылды Россияге жылга онеки миллион тонна жемий-насык продукция керекди. Хайрылангышаны уа алты миллион тоннадан кыбарды. Россияны битеуерсенин ерине кере, 2009 жылда 2,7 миллион тонна жемийле кыпалгандыла. Алай бла юч миллион тоннадан асласымы тыш кыралпадан келтирилгенди. Терек бахчачылыккыны айнытууга уа Кыябарты-Малкыярны ахшы табиыгатын буюмларын бардыла. Республиканы терек айнытуу терек бахчачылыккыны куруу жаны бла ахшы сынау жыйындырылганды. Ол затка илму-методика болушукуну республиканы Тау эм тау этеки Север-Кавказ илму-институту эм КыМР-ни кырал эм молк академиясы болушадыла. Аланы

жылга жемиле жыйнуу елчменин 57 миңг тоннага, 2017 жылга (теректе тирлик берип башлаган кезинде) 150 миңг тоннага дери эсдюрюруга онг берилди, ол а 2009 жылдан эсе 220 процентке кеп болушду. Алай бла кыпашык халда дагыста жети миңден асман дайым эм сезон ишчи керле ачылкыдыла.

Халкын жемиле бла жалчытты туруу чекте жалаанда терек бахчачылыккыны продукциясын чыгарынуу, аны саклауу эм сатынуу проблемасын комплекс халда тамамалуу бла жетерге болушду. Аны себетти программанын чеклеринде жемиле саклауучуу шэндюжо иш базасын ишере белгилгенди.

Аланы хар биринде бир жолга 40 миңг тонна продукция сакланырыккы эм айрыкуучу-чугуууу ызы болушду. Температурата эм газ болушуга кырагарган автоматизацияланган система уа жемийлени иш кесек заманын ичинде кырансыз саклауга онг берилди.

Битеу алып айтканды, бу программа жашауда бардыр оюн, 10,5 миллиард сом багыс инвестиция салымыа керек болушду. **ЗУБЕИРМУУ Х.**

ОНОУ Сталинин он плакаты

Ара шахары генералиссимусуну портреттери бла жараркыдыла, алай артык оздурбу э угвай

Кыпал-алай болушук эсе да, Москвадан, Сталинин суратлары болгон плакатланы таягыл, жараркыдыла. Ара шахарын мэри Юрий Лужков шахарын орамынын Хорлапаны байрамына келтирдиди. Ол байрамга жемиле келгени кез кыранын официалы бляндиргенди. Аны оюнуна кере, история жаны бла толокно излемге толтурууга оюн, генералиссимус байрамга баямлагыш ишере кыпашыдырылырга керекди. Кертиди, ол торлю мадарла асыры мордасыла болууга уа керек тойлододо – аны портреттери бир он жерде орнатылса да, тамалды.

Москвадан инновационны эм ветеран жамауат дизайнерлени ол торлю умтуларына кыжауу кыты союлганыны чабуууларын артка бураладыла. Москваны правительствосу кесини жыйналуунда Хорлапаны 65-жылдыгыны кыпалы белгилерге керек болганыны оюсонди эс бардырганды. Урушуну, уруунууну, Саугуланган ючюлени бла право назиманы саклауу кыруулуучу органды ветеранларын советтин председатели – ооган тоталитарный заманы жарык белгиси Владимир Долгын – жемийлууда одококпа бла селешкенди.

Ветеран кесини «дундунларына битеу дауларына тынгыны жууалпа бергенди, кыралкын оюно мурдоруу курууда, Хорлапаны болдурууда Сталинин маганасы уллу болганыны билгери оюлганыны терс болганын чертгенди. Долгын ачканды, харны воеваннын ордамда Баш командующий Хорлагма салган кыпалкыны оюсонди шартла жазылган плакатланы орнатуга деген мурутларын дай тагызга чакырганды.

Ол мураты уа биринчи болуп шахарны реклама жаны бла комитети бляндиргенди. Ара шахарны байрам халда жасуучу

аны ишлеген замандыда башчылык этиде маганасыны оюсонди оздурмай айтырыксыз. Аллах бизини жангытасыла. Историюдан окуу киталпаны юслеринден айта туруп Лужков бытырк жарасууларын да бляндиргенди: урушун жоруктарыны оюсонди хар пай айткан окуюу киталпа алгын саз – «Сталинин 10 уруму» юслеринде бара эди. Энди уа ол керген историю окуу киталпа халдада аскер маганасын 10 уллу ишине юслеринден айтлады.

«Тюзон айттыкы, – деп изледи мэри, – эсертмелени кыпалы бугуары керек, биз ачууланганды. Алай биз кесибини историюдан он нады болгичи адманын аттары арталдыда келтирилгенди. Ол тоз ниет бла кырай билгире керекби. Ол торлю оюосуз ишле этилгире керек тойлододо.

«Оздурмай» дегенин маганасы уа быланды: эки миңг байрам плакатланы он тематика стэндлерден Сталинин уруш кезинде эттен ишлерине жалаанда оюну жоралгынырылды.

«Ол плакатланы толурунде жазуулада кертиси бла да болганы ишлене юслеринден тоз информация берилдик, – деп чертгенди реклама жаны бла комитетин башчысы Владимир Марков.

1 x 1,5 метр елчмелери болганы плаката Горкий атты паркга кирген жерде, Уллу театрын алдында, Поклонная таяу тештеринде эм ветеранланы битеушүлери бардырылган төбеси жерде орнатылкыдыла. «ИВСТАНИ» газетден.

Кыябарты-Малкыярны агыны жолдулары

Кыоркыа билмеген лётчик-истребитель

Урушка дери Кубати Карданов, лётчикими ошопа, Республиканы школларында, ол санда тууган эли Ауштерде да, устаз болуушуга Кыябарты-Малкыярны жарыкландыруу инспектору да болганды. Нальчикте аэроклубда окуюланды, отуз тогузунуун жылда февралда уа Качинск авиация училиште киргенди.

1940 жылны жаш башында Карданов лейтенант чыны бла Винница шахарны тиресинде орналган 88-чи истребитель авиацияполкга келгенди. Кыяркыа биринчи жылда немчел фашист аскерле бла кызауатка Украинаны жеринде киргенди. Кыяркыа биринчи жылны кыпалы айларанда, душман бизи аскерлерибизин артка соргонде, аны авиациясы уа кедге бийлик этгенде, хар агызылган фашист самолёт кыты тергеуге салынганды. Нек дегенде алай бла гитлерчи хауа арты «Ил-2» бомбардирчи авиация ючю кырууусузупана барганды. Аны себетли уа ол ючюледе агызылган «мессерлер», «юнкерсер», «хейнкельер» командованияны эчи эсебин алгандыла.

Урушуну биринчи алты айында Кубати төрт фашист самолётун кески эки эми нёгелерли бла бирге да ол самолётун агызылганды. 41-чи жыл декабрде Кыяркыа самолётун одени бла саклаууланган. Ол аны биринчи саугасы эди. Гитлерчи бла сермешеледе кырогзоттен кишигичи эм жигитлиги оюн СССР-ни Баш Советини Президиумуну тизинде 13-чи августта Кыяркыа уа Кыябарты Карданов Ленинни орденине тийишли болганды. Эки айдан а шюноне Ленинни экинчи орденни тагыганды. 1941-1942 жылда аскерчилеге алай уллу кулгалга эз берилгенди. Жалаанда бек уллу жигитлик эткенде саугалангандыла.

Кавказ оюн сермешеледе кыпалы, 1942 жылда Кубати бизи республиканы башында да агызылганды. Ингерлер уа бекволк Орджоникидзе шахарны тире-Кыябарты-Малкыярны агыны жолдуларында бир тил имудда сэлвени курууларына уллу эс буртуулганды, ол санда куруучуларды тиктеп иште ала, маганалары бергенде эки сёз бирге кышуулу неда жалгзуулары болушуклары бла курууланган сэлени тинтирге керешгенди.

Семантика (магнаны) амал бла сёз курууун оюсонди а жалаанда торколгоянда угвай, битеулю тил билимде окуна эс айтылганды. Алгарахтада Гуманитар тинтүүлени Кыябарты-Малкыяр институту али грамматика формалары буюлмайды. Ол сэлере не фонетика, не морфология жанындан торленилге жокдула.

Тюркологияда биринчи кере

Озган эморно жетишинчи жылларында бир тил имудда сэлени курууларына уллу эс буртуулганды, ол санда куруучуларды тиктеп иште ала, маганалары бергенде эки сёз бирге кышуулу неда жалгзуулары болушуклары бла курууланган сэлени тинтирге керешгенди.

Семантика амалны оюсонди айта туруп, амиле кебюосонда аны битеу ара-ада торколосун тилде. Нек дегенде лингвистини аспасым этиде омониме сэлени алгын болган кеп маганалык кыпалкылар тас этгенери бла байлам курууладыла деген оюну тилде тийишылди. Ол маганалар алып кыраганда, бу кыпалы хайырыгы санарга болушду.

Биринчи жылды бир неча гитлерчи бомбардирчилик жангы жерге тогшодиле. Кубати кески эки ор сермешде бир «юнкерсер» бла «мессер» агызылганды. Фашист самолётланы кыпалкылары артка айлангандыла. Кыяркыа ючюночо жылда июнда полкуну командир Маркелов, Карданову Алтын Жулдузуга кырогзот туруп, аны саугууа кыпалкында былай жазганды: «88-чи истребитель авиациян оюсондылыгыны командири капитан Кубати Локманович Карданов герман ты фашисти бла Уллу Ата журту урууда кески куруула билмеген, жигитлиги чеги болмаганы лётчик-истребительчи кырогзоттенди. 1941 жылда июндон шэндюжо дери аскер буйрукуну толтурууга 577 кере учканды, душманны жау аскерлерини 170 кере чабуулу этгенди, хауа сермешеле 117 кере кыпашыдыла, 21 фашист самолётун агызылганды сегизини кески эки эми 13-юн нёгелерли бла бирге. Душманны 150 авиационы, эки танкын, жети тобун эм 13 энитикасын жок этгенди...»

СССР-ни Баш Советини Президиумуну 1943 жылда 24-июн августда Указы бла Карданов Кубатины «Историк» Совет Союзуну Жигити деген ат алганды. Кески куллуку этген полк бла бирге ол Новороссийскини, Таманы жарым айрымканы, Кызыны, Белоруссияны, Польшаны азатуу сермешелеге кыпашыканды, гитлерчи Германияны жеринде уруш этгенди.

1945 жылда 24-июнда Совет Союзуну Жигити Кубати Карданов Хорлапаны Парадында Кызыл майданда жигитлиги азатуу сермешелеге барганды.

Мамыр жылда ол Аскер-хауа академияны эм генеральный штабны Аскер академиясын бошоганды. Авиация бйригуге башчылык этгенди, Бийик авиацияны башчылыгына кезиндеги местиле болуп ишлегенди. Отставкада генерал-майор чыны бла чыкканды.

КУБАЙЛАНЫ Алай.

Илму

Озган эморно жетишинчи жылларында бир тил имудда сэлени курууларына уллу эс буртуулганды, ол санда куруучуларды тиктеп иште ала, маганалары бергенде эки сёз бирге кышуулу неда жалгзуулары болушуклары бла курууланган сэлени тинтирге керешгенди.

Автор сэлени семантика жаны бла ючю торлю амалга бек курууларыны оюсонди да айтты. Сёз ючюн, лексикон семантикада кыпалкында ала, маганалары торленип, омонимеги айландыла. Семантика-морфология амалда курууланган сэлени тизмеси да берилгенди. Бу да аны окуучусуна сейр керюноручуду, алай бла бирге уа омонимлени кеп маганалы сэлени айыра билгире болушуктуу. Сэвно лексика эм кычкен маганасын кыпалай англарыла болушугуну оюсонди да монографияда илму жаны бла тунтучуу шартла бардыла.

Тюркологияда сёз куруууну оюсонди айткан заманда, аны торлоперини да айрып, тынгылы ючюле келтирип, Жамал Магомедович бек магананы иш эттик. Торк тил билимде былай монографияны бизи аллимичи биринчи болуп жазганы, басмалаганы да, сёзсоз, кыуандырады. Ол лингвистини ишлерине болушук этериги да туурды.

МОКБАЙЛАНЫ Зуура.

Документте

Тыш кыраллы паспортну болжалын эм багысын кебейтгендире

Биринчи мартдан Россияде биометрия тыш кыраллы паспортланы берип башлагандыла, аланы хайрылануу болжаллары 10 жылга жеттирилгенди. Аны оюн абарак адамды 2500 сом, сабийле уа 1200 сом төлөргө керекдиле.

Бизини кыралды тыш кыраллы кыпалы паспортланы 2006 жылда майда окуу берип башлаганды. Аны битеу ара уа адамланы былып саялаулары да бар эди: төрели (багысы алгын) паспортну неда жангысын улгунда да жарат турганды шэндюжо дерин. Федералдык миграция служба Ол маганаларна бар, алай онг буга сагында да барды, тыш кыраллы паспортну улгырга заванияны 1-чи мартта дерин берген эсиге, сизге 5-жыллык болжалы болган паспортну бергенди.

Жангы паспортланы бланклары басманлагын, хазыр этилгендире: тыш кыраллада документлени ючюлгери бардыла. Паспортлени тышы төрлендирмиле ала керекдиле. Паспортту кийрилген микроинде уа бек аз информация – адамны тукум аты, кесини аты, атысыны аты, паспорт кычан эм кыпалы берилгени жазыларды, сурат салынады.

Бармакчалыны ызырын, кезию суратын паспортта кийрирге уа аныкда белгилемгенди. 1-чи мартта – буга сагында хайрылануу тырлануу халкыла аралы мадарла адамланы бармак ызырынын хайрыларгы деген борчун салмайдыла, россияли кесини некинелик да алгач чабарга сийорку.

Тюрлю торлю технология оюн азы кыз телериге тойлюдо. Бизде ол торлю багаланы европалына бла тенгешелелек, биз Евросоюзуну граждандарында эсе ити да атыкты тилекчи. Россияде кыралды пошнала 2500 сом (61 еврога жуукк) боладыла, 14 жыллары толмаган жаш адамлары уа 1200 сом.

Ол торлю технология оюн азы кыз телериге тойлюдо. Бизде ол торлю багаланы европалына бла тенгешелелек, биз Евросоюзуну граждандарында эсе ити да атыкты тилекчи. Россияде кыралды пошнала 2500 сом (61 еврога жуукк) боладыла, 14 жыллары толмаган жаш адамлары уа 1200 сом.

Сабий сап

Ишине кыайгырган, ол тап болуп ююн, башкалары да ызында тизе билген оюучулар бардыра. Огыры Жемталада «Насып-сабий садны таматасы Забакялы Роза да алай адамды. Ол хар зат тынгылы болгуну тынча билмеген, кыайгынганга да ырахлаглык бермеген тиширду.

Адан башканы кыолунда бу маккемени мехамы, шендоча, таппай жазна тургу эди. Жыйырма жылны ичинде бир кере тынгылы ремонт этилмеген, эртеге сагысу болур эди, анда нызам болуона юн сайын да кыайгырылгас. Роза «Билми берилде Кыр-ни сылы ичшичи» деген атны жорютеди.

«Насыпны» директору Забакялы Роза.

угьа эс салмагынлыкгыга, суратны ариу ишлейди, башкасы төсөргө сюеди. Төсөргө дегенлей, акык бюегрге Гузиляны Лейля ойретеди. Юиретиуююлене район конуруларанда Гадийланы Зайнар биринчи жерни алганы эди. Шендочу уа мында былай бардырыллык алай эршиулуге хазырлана тургуды.

«Насындагылы» насыпдыла

Юиретиую Гузиляны Лейля.

Юиретиуючно болушулкчусу Аттуланы Кызыкыла.

«Насында» терк-терк болга турган себелли мында тазагылгас, сабийле ашыс-суусу болмагынларна кыуанмай кыламыса. Сабийле төрт кыуымга юлешиниледи. Аланы хар биринде юиретиу иш энциди. Юиретиуючно баш оурагыра - берги жорюегне адепки-кылыкты, билимли да болуп өсөрча этюуди.

у-да билдиребиз. Кыошу адеп келгенге да кыолубудан келгенича кыабартча аныгытыргы жорюшебиз. Алайды да, ишини ююнде тилге юйроне барабыз. Төбөн Жемталада шолуу директору, завучу да «Насып» жорюегнеги билимдери ити болгынларын чертендиге, бизге ыспас да эттендиге.

Окытуу-юиретиу ишде хайырланчыра кеп турмо амалла бардыла. Огыры жемталачыла уа «Сабий садга юиретиу эм окытуу» деген программга көре ишлейди. Башка ити затланы да

кыошадыла. Милетте ашты төрелерин да хайырланадыла. «Тай адеп» деген кружокча улугура хурмет этерге, ата-аналга, апалгага, ыналгага сый бериге да юйретедеги. Мында музей да барды. Анда да асоп келген тегю кеп зат биледи. Хар байрамга атап бир торло зат кыурамай кыюмайдыла. Сөз ююн, 23-чю февралда «Хайдагыз, жашыкыл», «Хайдагыз, атала!» деген спорт эршиуле бардырылгандыла.

Хар сабийни бир затха фахмусу барды. Сөз ююн, бири окуу-

Кыара тизме

Мурдар конфетле

Америкалы педиатра сабийле ни сауулукларына кыоркыуу болган аш-азык продуктлары тизмелерин жарашдыргандала. Тизини баш жерги сабийле бек сюйгөн ход-догла - ичлеринде исси ооскиларга болган булкала - аладыла. Педиатра Pediatrics журналны бу айда чыгарык номеринде чакыры басмаларга сюеиде. «Кыара тизмеге» узун эм төгерек карамельле, шokolад батончулда, кыоза эм жюзюм кошулушкыдыла. Бирден беш жылга дери жаш сабада елген сабийле ни статистикаларына көре, аланы өлююери сылтауларындан бири - солуу жорюегин жерлеге ол продуктны кесекерини тошун, хауаны тыйыш кыалууларыды. Соулулары тохтагынлар ююн елген 10 жылына берги иш саылы сабийле ни 17 проценти уа ол папача ашны хатасындан жогуудадыла - ол булка бир-бирле ни тамакларында тыгылып кылып буууыдыла.

Педиатрлары оюмларына көре, кыоркыуу продуктлары формалары торлендилерге керекдиле. Сөз ююн, эмилчю төгерек конфетле ни диаметрлери улугла болура тийишдиле. Конфетле, кыоза неда жоюзюмле жыйылган жорюучулканы тышларында уа тынгылы аныгытма жазуула болура керекдиле. Ход-догланы ююере келген айтханда уа, не керек болгын врачла биймейдиле, алай карамельле, шokolад батончулда, кыоза эм жюзюм кошулушкыдыла. Бирден беш жылга дери жаш сабада елген сабийле ни статистикаларына көре, аланы өлююери сылтауларындан бири - солуу жорюегин жерлеге ол продуктны кесекерини тошун, хауаны тыйыш кыалууларыды. Соулулары тохтагынлар ююн елген 10 жылына берги иш саылы сабийле ни 17 проценти уа ол папача ашны хатасындан жогуудадыла - ол булка бир-бирле ни тамакларында тыгылып кылып буууыдыла.

ЗАКОН

Хауле итле кыоркыуулудула

Адамланы тилеклерине, таргыуларына көре, Нальчик шахарны прокураторасы орамлада айланган хауле итлени кеп бола баргынларын тинтгенди. Аны кезуюнде «Фишка-кафе ни тиерсинде, Ленин проспекте, Пушкин орамда, «Грушевая роца» пансионаты кыра-тында эм башка жерледе иссиз итле жыйын болуп айлангынлары аныкчангандыла. Аны бола байламлы Нальчик шахарны администрациясыны башчысы З.А. Хагасовга эсгертиу этилгенди.

«Мегатранссервис» ООО-ну бизге жазып билдиргенине көре, итлени тутуу, жок этиу иш тохтауу бардырылгандай тургуды. Сабий учурендигилери аныкча контрольга алынгандала. Болсада аланы азайтыу бола байламлы иш алыкча тийишлисича бардырылмайды. Аны алайгылына шахарчыла ны хауле итле кеп бола, адамлагча чаба, аланы кыабөл жер саткынларына ююенден таргыуларына да шагытды. Ол затха тейоп тургура жарарык тойюду.

Нальчик шахарны прокураторасыны прес-службасы.

Футбол

«Командагьа бир тюрлю кёлкьалдым жокьду»

«Мен «Спартак-Нальчик» командадан не мени топ клублары бирине чакырыса, неда баш тренери жанындан монга ишанмаулыккыуу элсесем кетериме, алайсы кетер аксылым жокьду... Бу сөзлени бизни уста футболчуларымыздан бири Аслан Маушук алыгракча берген интервьюларындан биринде айткан эди.

Алай андан сора кеп да бармай ол «Алания» командга кёгенди деген халар чыгады. Ол шарт футболчо сюеилени бек сейр этдиргенди десек, апартор болмас. Бизни штатда болмагын корреспондентиз Ахматланы Шахида, аны бола туюбешип, жаш кыошу республикасы командасына не себеден кёгенди билгенди.

Кыурамындаша Базаевле эм Оганян мында кепден бери онагын, амамат футболчулардыла. Аланы эртеден таньчуу эдим. Кыайгылыла бола да таньшыман, цуьк болгынма.

«Ол сөзлени айткан кезуюнде, хар не да былай терк торленеип кыалыр деп мени эсимде да жокь эди. Алай «Спартак-Нальчикни» таматарлары, баш тренери бола да халарлашхандан сора андагы кёргөнүмде футомен андан кетсем иги болугуру аныгылангынма, - деген сөзлени башлагынды Аслан ушагыбыздына. «Аланиягьа» кёгеними сылтау да андады.

«Сени «Аланиядан» сора башха командалагьа уа чакыргынандыла? - Хау, премьер-лигада онагын дагыьа эки командагьа чакыры эдиле. Алай мен ол кезуюде 1-чи лигада онагын «Алания» команданы сайлагынма. Нек дегенде юююме, ююююме жуужьада болурагьа эм.

«Алания» премьер-лигада кыайсы жерни алыр тургуды? - Аны юююенден айтургыла кыайсы эртеди. Алай премьер-лигада кезини тийишли кёргөз тор ююн, кеп жорюегине керекди.

«Ол сөзлени айткан кезуюнде, хар не да былай терк торленеип кыалыр деп мени эсимде да жокь эди. Алай «Спартак-Нальчикни» таматарлары, баш тренери бола да халарлашхандан сора андагы кёргөнүмде футомен андан кетсем иги болугуру аныгылангынма, - деген сөзлени башлагынды Аслан ушагыбыздына. «Аланиягьа» кёгеними сылтау да андады.

«Сени «Аланиядан» сора башха командалагьа уа чакыргынандыла? - Хау, премьер-лигада онагын дагыьа эки командагьа чакыры эдиле. Алай мен ол кезуюде 1-чи лигада онагын «Алания» команданы сайлагынма. Нек дегенде юююме, ююююме жуужьада болурагьа эм.

«Алания» премьер-лигада кыайсы жерни алыр тургуды? - Аны юююенден айтургыла кыайсы эртеди. Алай премьер-лигада кезини тийишли кёргөз тор ююн, кеп жорюегине керекди.

«Ол сөзлени айткан кезуюнде, хар не да былай терк торленеип кыалыр деп мени эсимде да жокь эди. Алай «Спартак-Нальчикни» таматарлары, баш тренери бола да халарлашхандан сора андагы кёргөнүмде футомен андан кетсем иги болугуру аныгылангынма, - деген сөзлени башлагынды Аслан ушагыбыздына. «Аланиягьа» кёгеними сылтау да андады.

«Сени «Аланиядан» сора башха командалагьа уа чакыргынандыла? - Хау, премьер-лигада онагын дагыьа эки командагьа чакыры эдиле. Алай мен ол кезуюде 1-чи лигада онагын «Алания» команданы сайлагынма. Нек дегенде юююме, ююююме жуужьада болурагьа эм.

«Алания» премьер-лигада кыайсы жерни алыр тургуды? - Аны юююенден айтургыла кыайсы эртеди. Алай премьер-лигада кезини тийишли кёргөз тор ююн, кеп жорюегине керекди.

«Ол сөзлени айткан кезуюнде, хар не да былай терк торленеип кыалыр деп мени эсимде да жокь эди. Алай «Спартак-Нальчикни» таматарлары, баш тренери бола да халарлашхандан сора андагы кёргөнүмде футомен андан кетсем иги болугуру аныгылангынма, - деген сөзлени башлагынды Аслан ушагыбыздына. «Аланиягьа» кёгеними сылтау да андады.

«Сени «Аланиядан» сора башха командалагьа уа чакыргынандыла? - Хау, премьер-лигада онагын дагыьа эки командагьа чакыры эдиле. Алай мен ол кезуюде 1-чи лигада онагын «Алания» команданы сайлагынма. Нек дегенде юююме, ююююме жуужьада болурагьа эм.

«Алания» премьер-лигада кыайсы жерни алыр тургуды? - Аны юююенден айтургыла кыайсы эртеди. Алай премьер-лигада кезини тийишли кёргөз тор ююн, кеп жорюегине керекди.

Баскетбол

Ахшы торленуле баямдыла

Элбрус районда футболдан сора спортну башха торленуле артык кенг жайылп туююдиле. Аны да аныгыларга болушкыды. Биринчиден - командада бийик жетишимле болдурган кыайдыла. Экинчиден - аны туткан да кыорангыды. Ююнчо сылтау - кеслерин кёргоз торге он берген республикалы эршиуле окуна бек аз бардырылгандыла.

Элбрус районда футболдан сора спортну башха торленуле артык кенг жайылп туююдиле. Аны да аныгыларга болушкыды.

«Ол сөзлени айткан кезуюнде, хар не да былай терк торленеип кыалыр деп мени эсимде да жокь эди. Алай «Спартак-Нальчикни» таматарлары, баш тренери бола да халарлашхандан сора андагы кёргөнүмде футомен андан кетсем иги болугуру аныгылангынма, - деген сөзлени башлагынды Аслан ушагыбыздына. «Аланиягьа» кёгеними сылтау да андады.

«Сени «Аланиядан» сора башха командалагьа уа чакыргынандыла? - Хау, премьер-лигада онагын дагыьа эки командагьа чакыры эдиле. Алай мен ол кезуюде 1-чи лигада онагын «Алания» команданы сайлагынма. Нек дегенде юююме, ююююме жуужьада болурагьа эм.

«Алания» премьер-лигада кыайсы жерни алыр тургуды? - Аны юююенден айтургыла кыайсы эртеди. Алай премьер-лигада кезини тийишли кёргөз тор ююн, кеп жорюегине керекди.

УЧРЕДИТЕЛЬ:КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТЫ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Publication details including contact information for the publisher, editorial board, and subscription rates.